N°. 4809.　　　　　　　　　　　　　　　　　　　　　　　　　　　　1863.

DE TIJD.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon droit.

Dit blad verschijnt te AMSTERDAM, Dagelijks, behalve des Zondags. Het abonnement voor 3 maanden is f 5.00; voor de buitensteden franko p. p. f 6.00.

Brieven, Gelden, enz. FRANKO te adresseeren aan „het Bureau van DE TIJD."

VRIJDAG 6 MAART.

Bij dit Nommer behoort een Bijvoegsel.

Advertentiën van *Zes* regels en daar beneden worden tegen f 1.00 geplaatst; meer dan *Zes* regels tegen 15 cents de regel. — Voor alle advertentiën wordt bovendien 35 cents zegelregt betaald. Voor groote letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

AMSTERDAM, 5 Maart.

Is het wonder, dat de Polen in hun verzet tegen de geweldenarijen van Rusland en door het wanhopig verdedigen van hun nationaliteit, de sympathie van bijna geheel Europa gewonnen hebben? Is het wonder, dat bijna geen dagblad, van welke kleur ook, zijne vreugde kan bedwingen, als het meldt, dat hunne pogingen met goed gevolg bekroond worden, en niet dan treurt, als het van russische slagtingen gewaagt bij het dempen van die volksbeweging? Dat de revolutionnairen met welgevallen de jongste gebeurtenissen in Polen zien, is natuurlijk; doch dat zelfs de anti-revolutionnairen, zoo zij de handelingen van het poolsche volk ook al niet kunnen en mogen goedkeuren, daarover ten minste geen geheel afkeurend vonnis vellen, belangstelling voor het lot der Polen blijven koesteren en hun ongeluk betreuren, dit is enkel daaraan toe te schrijven, dat ook voor hen de maat van ellende, dat arme volk toegewezen, ten laatstete vol geschijnt te zijn. De handelwijze van Rusland is dan ook voortdurend zoo wreed en medoogenloos, dat zoo ooit een volksverzet den naam van opstand niet zou [illegible] nu de poolsche beweging is. De Polen zelf willen den naam van revolutionnairen niet, en hebben getoond niets met hen te doen te willen hebben, die gewoonlijk onder dien naam verstaan worden. Zij [illegible] verdedigers heeten van hunne Kerk en nationaliteit, [illegible] van hunne huisgezinnen en kinderen.

Veel, ontzettend veel, heeft Polen reeds van Rusland geleden. Rusland heeft zijn lot ten lange laatste met voordacht ondragelijk gemaakt, en het gedeelte van het [illegible] verdeeling is te beurt gevallen, toont thans door daden dat het opgelegde juk te zwaar is.

Pruissen heeft, eenigzins ten minste, den schijn aangenomen, dat het zijne verpligtingen tegenover zijne poolsche provinciën nakwam; terwijl Oostenrijk de Polen van den beginne af aan overeenkomstig de eischen hunner nationaliteit heeft behandeld. Ongaarne heeft Oostenrijk deel genomen in de verdeeling van Polen, en meermalen, gelijk het ook nu doet, heeft het blijken gegeven van aan de herstelling van dat rijk niet vijandig te zijn. „*Placeat*" schreef Maria Theresia onder het verdeelingstraktaat, doch voegde er deze merkwaardige woorden bij: „omdat zoovele en geleerde mannen het zoo hebben willen; maar lang na mijn dood zal men zien, wat er gebeuren zal, als men zoo door alles wat heilig en regtvaardig is heen wil breken." De oostenrijksche regering bleef Polen goedgezind; het kostte haar daarenboven geene moeite eene nationaliteit meer in haar uitgestrekt rijk te eerbiedigen. Tijdens den poolschen opstand van 1831 zond keizer Frans dan ook van zijn ziekbed door graaf Kolowrat de volgende boodschap aan het provisionnele poolsche goevernement te Warschau: „De Keizer gevoelt dat de tijd nadert, waarop hij voor den oppersten regter zal verschijnen; het bezit [illegible] ligt hem als een misdaad op het gemoed, en hij zoude bereid zijn deze provincie aan Polen terug te geven, mits dat zij niet aan Rusland geannexeerd werde." Oostenrijksch Polen toont nu dan ook weder, door zijn rust en trouw, dankbaar voor deze voortdurende welwillendheid te zijn.

Hoe verschillend behandelde daarentegen het goevernement van St. Petersburg zijne nieuwe onderdanen. Laat ons alle vroegere wreedheden ter zijde stellen, doch enkel nagaan, hoe het na 1815, na het weener traktaat, met de Polen omgegaan heeft, en waarom dezen dus volkomen regt, ten minste op ons medelijden hebben. Door de zorg van lord Castelreagh, kwam het voorstel dat de 14 eerste artikelen van het weener traktaat aan Polen gewijd werden. Talleyrand noemde de kwestie daarop betrekkelijk de gewigtigste. Het eerste artikel van dat traktaat belooft nu aan de Polen, dat de respektieve goevernementen van Oostenrijk, Pruissen en Rusland, hun een nationale vertegenwoordiging en nationale instellingen zullen geven, geregeld naar den politieken toestand, welke elk van deze goevernementen nuttig en geschikt voor hun zal oordeelen. In 1815 beloofde dan ook de Keizer van Rusland, en herhaalde die belofte plegtig in 1818, dat hij aan de Polen eene konstitutie zou schenken, dat hun taal officiëel behouden zoude worden, dat al de ambten in hun land door hen [illegible] worden, dat hun handel vrij zoude zijn, en zij een nationaal leger zouden hebben. Hoe werden die beloften nu gehouden? Vijftien jaar later, in 1831 erkende Frankrijk en Engeland ronduit, dat Rusland in geenen deele zijn verpligtingen tegenover Polen vervuld had. De nu onlangs opengelegde stukken in het engelsche parlement, betreffende de onderhandelingen, die toen tusschen Engeland en Frankrijk hebben plaats gehad, toonen duidelijk aan, dat beide die goevernementen, toen reeds van oordeel waren, dat men er op moest aandringen, dat Rusland zijne beloften en pligten gestand zou doen, en de Polen zou behandelen gelijk Oostenrijk en Pruissen.

In het begin van 1862 scheen Rusland iets in het belang van Polen te willen doen, doch de uitkomst heeft ongelukkiger wijze te duidelijk bewezen, dat niets van dat alles gemeend was, en het slechts moest dienen om de algemeene verontwaardiging in slaap te wiegen. De keizerlijke ukase, waarin die verbeteringen besproken werden, en welke enige voorregten aan Polen scheen te willen geven, verscheen eerst in het begin van 1862. Den In Junij daaropvolgende benoemde de Keizer den groothertog Konstantijn tot zijn vertegenwoordiger in Polen, en voegde hem den markies Wielopolski toe, ten einde hem bij te staan in het onderzoek nopens een ander en beter regeringsbeleid voor het poolsche volk.

Daarop werden de poolsche edelen, het bestuur der steden, de rijken [illegible] uitgenoodigd om [illegible] bijeenderd edelen kwamen daarop onder twaalf maarschalken van den adelstand te zamen, en in hun adres aan den Keizer zeiden zij o. a. het volgende: „De poolsche edelen, terwijl zij alle gedachten nopens het predomineren van een bijzonder ras of van eene bijzondere klas verwerpen, blijven getrouw aan het fundamenteele poolsche denkbeeld, dat aan alle klassen dezelfde politieke regten behooren verschaft te worden; zij verlangen zich te vereenigen met Polen, omdat zij in zulk eene vereeniging den grondslag zien van vrije instellingen. De toestand van ons vaderland is zeer ongelukkig. Het volk heeft geene middelen tot opvoeding; de wetten strijden tegen onze zeden en gewoonten. De uitvoering veler wetten is krachteloos gemaakt door de regering, welke vreemd aan het land, en veel te veel gekoncentreerd is voor de behoeften en belangen van het volk. Ten laatste heeft de bevolking geene organen uit haar midden gekozen, ten einde hare belangen voor te staan." Wat was nu het gevolg van dit zachte, gematigde adres dier edelen? Dat hun hoofd gevangen genomen, en veroordeeld werd tot 14 maanden gevangenisstraf!

De gemeenteraad van Warschau gaf den 20n Julij 1862 een rapport over den staat der gevangenissen in die stad, weder op het verzoek van den groothertog Konstantijn. Van 1 Jan. 1862 tot 19 Julij zegt dit rapport, zijn 14,838 personen gevangen genomen, dat is één tiende der geheele bevolking, en één vijfde van deze, de kinderen er buiten genomen. Hiervan werden de meesten gestraft voor niet noemenswaardige misgrijpen, terwijl hun toestand in die gevangenissen ellendig was. Dertig volwassen mannen zaten in een kleine kamer gevangen, omdat zij des nachts met lantaarnen hadden geloopen. Ook eene andere gemeente gaf gehoor aan het verzoek om hare klagten te doen kennen, die van Piotzkow, en verklaarde, dat tusschen 1833 en 1856 duizenden van hare burgers voor het leger waren weggevoerd, welke voornamenlijk uit den krachtigen arbeidenden stand genomen waren, en dat er daarom nu ook bepaald gebrek aan werklieden was. Niets echter mogten al die klagten baten.

Nog één voorbeeld zullen wij geven, om te toonen welk nut het aanbragt in Polen, wanneer men des gevraagd zijn opinie bloot legde. De vaderlandslievende edelman Andreas Zamoyski gaf ronduit zijne denkbeelden te kennen, na daartoe openlijk door Konstantijn verzocht te zijn. Naauwelijks had hij geantwoord, of hij werd naar St.-Petersburg ontboden, waar de Keizer zelf hem deze woorden toesprak. „Nu zie ik dat Polen slechts met geweld te regeren is." Zamoyski werd gebannen en verkeert, met zijn broeder Ladislaus nog in ballingschap, terwijl de Keizer zijn woord hield, en door de laatste bekende konskriptie de kroon op het gepleegd geweld plaatste. Het is een daad van geweldenarij, naar wij gelooven, onbekend in de geschiedenis der volken, om in het midden van den nacht twee duizend ter rust liggende burgers uit hun huis te halen, ten einde zonder eenige vormen van proces zich van de beste krachten van een volk meester te maken. Dat zulk geweld verzet moest veroorzaken, kon Rusland vermoeden. Doch het wilde verzet om des te beter den voet op het arme Polen te kunnen plaatsen, ofschoon zulk een ernstig verzet niet verwacht zal zijn. Niets is er dus gekomen van al de schoone beloften door den russischen keizer gedaan, en wij zien wat de goede voornemens en plannen, waarop de heer Billault in zijn redevoering wees, beteekenen.

Met voorbeeldeloos geduld en langmoedigheid heeft Polen wederom meer dan dertig jaar het geweld en alle de mishandelingen van Rusland verdragen, en zich niet bewogen tot dat het op zelfverdediging aankwam, en zij gedreven werden, om de wapens op te vatten, waartoe zij volstrekt geen plan hadden. Zelfs in Rusland en in de gelederen van het russiesch leger hebben de Polen door hun lijden harten gewonnen, die walgen van verdere wreedheden en hunne wapens daartoe niet willen leenen. Teregt wordt dan overal medelijden en belangstelling voor Polen gevoeld, en heeft dit land de sympathie van Europa geheel herwonnen, dat het welligt door zijne innerlijke verdeeldheid in 1831 eenigzins verloren had.

Hoe ook de tegenwoordige gebeurtenissen mogen eindigen; men mag de hoop voeden, dat de algemeene sympathie eenigzins zal medewerken, om eindelijk het lot der Polen te verbeteren en te verzachten.

Er is door den heer van Heemstra op de wet van het middelbaar onderwijs het volgende amendement voorgesteld. Hij verlangt art. 1 te lezen:

„Middelbaar onderwijs is de voortzetting van het lager en de voorbereiding voor het hooger onderwijs.

„Het wordt gegeven aan:

„*a.* latijnsche scholen en gymnasiën;

„*b.* scholen ter voorbereiding voor militaire akademiën;

„*c.* scholen voor landbouw, handel, zeevaart en industrie."

Daarentegen stelt de heer Wintgens het volgende voor:

In art. 1 aan het slot achter het woord *uitsluitend* te voegen:

„, alsmede die welke moeten dienen ter voorbereiding tot het hooger onderwijs."

„Het onderwijs in de laatstgenoemde vakken wordt „in zijn verband tot het hooger onderwijs bij de daartoe „betrekkelijke wet geregeld."

Onze partikuliere korrespondent uit Weenen deelt ons heden de volgende hoogstbelangrijke tijding mede, welke wij echter onder *reserve* mededeelen:

WEENEN, 4 Maart Heden verzekert men hier ter stede, dat weldra bekend zal worden gemaakt een ukase van Keizer Alexander II, waarbij het koningrijk Polen zal hersteld worden onder de konstitutie van 1830, met benoeming van des Keizers broeder, Grootvorst Konstantijn, tot Koning van het nieuwe koningrijk.

(*N. D. v. 's Gr.*)

De prijzen van het Vee, besteed ter markt van gisteren, waren als volgt: Kalveren 1ste kwal. f 50 a f 70, 2de kwal. f 40 a f 60; 3de kwal. f 30 a f 50. Schapen f 20 a f 28. Varkens 46 a 50 ct. per Ned. ℔.

's HERTOGENBOSCH, 3 Maart. Het provinciaal geregtshof in Noord-Brabant heeft heden met vernietiging van het vonnis door den eersten regter gewezen, Mr. v. B., advokaat te Breda, ontslagen van alle regtsvervolging wegens de aanklagt betreffende het mishandelen zijner krankzinnige moeder. Het openbaar ministerie zal echter in kassatie komen.

De telegraaf meldt heden het volgende:

PARIJS, 4 Maart. Het berigt is onjuist, volgens hetwelk prins Napoleon zich naar Londen zal begeven ter bijwoning van de huwelijksplegtigheid van den prins van Wallis.

La France logenstraft het berigt van het ontslag door den kardinaal Antonelli ingediend.

Het blad verzekert voorts, dat in den op eergisteren te Londen gehouden kabinetsraad besloten is, om langs diplomatieken weg bij de russische regering ten gunste van Polen tusschen beide te komen.

MADRID, 4 Maart. Men verneemt nog dat tot minister van justicie benoemd is de heer Monares, marine Mata-Alos, openbare werken Lopez.

De kamers zullen weldra geopend worden.

De dagbladen juichen den afloop der krizis toe.

— Het ministerie heeft bepaald dat de Kortes aanstaanden Maandag hunne werkzaamheden zullen hervatten. Men weet nog niet of de regering alleen magtiging zal vragen tot het heffen der belastingen, dan wel of zij de begrooting zal laten in behandeling nemen.

NEW-YORK, 21 Febr. Men verwacht dat in het kabinet van Washington eenige wijzigingen zullen komen en daarna het kongres voor eenigen tijd zal uiteengaan. — Den 9n lag de Unie-vloot voor Vicksburg, gereed om de stad aan te tasten. — De senaatskommissie voor de buitenlandsche betrekkingen verwerpt alle denkbeeld van bemiddeling of tusschenkomst.

BERLIJN, 4 Maart. De *Staats-Anzeiger* zegt gemagtigd te zijn tot de verklaring, dat de mededeeling in de parijsche korrespondentie der *Indépendance belge* over het ontstaan en de latere wijziging van de konventie van 8 Februarij — welke mededeeling ten doel heeft, om de vriendschappelijke betrekkingen tusschen Pruissen en Rusland in een valsch licht te stellen — als een boosaardig verzinsel moet beschouwd worden. Eerstgenoemd blad logenstraft ook het berigt in de berlijnsche korrespondentie van de *Oesterr. Bothschafter*, volgens welke Pruissen met de konventie van 8 Februarij ten doel had, het pruissische grondgebied tot den Weichsel uit te breiden.

— In de zitting der Tweede Kamer op heden heeft de heer von Sybel voorgesteld, om de dienstpligtigheid van de militairen in dier voege te regelen, dat de ligting van de landweer jaarlijks tot 80,000 man gebragt wordt, waarvan 60,000 man voor de infanterie en de overige 20,000 voor andere wapens bestemd zijn. Bij de infanterie zal $^1/_3$ derdehalf jaar en $^2/_3$ een half jaar onder de wapens blijven en dan tot de rezerve overgaan. Voor de andere wapens is de diensttijd op derdehalf jaar bepaald.

Het voorstel werd genoegzaam ondersteund en is dus aan de militaire kommissie gerenvoijeerd.

— *Le Courrier de Wilna* behelst een proklamatie van den goeverneur-generaal Nazanrow. De goeverneur wendt zich voornamelijk tot de boeren en brengt hun de weldaden van de vrijmaking in herinnering; hij zegt, dat de boeren de onmagt van misdadige pogingen moeten aantoonen door de schuldigen gevangen te nemen en aan de autoriteit uit te leveren. Verder stelt hij de gemeenten verantwoordelijk voor de veiligheid van de militaire en civiele ambtenaren.

KRAKAU, 4 Maart. Gisteren zijn kozakken over de oostenrijksche grenzen gekomen, nabij Baran. Zij bedreven buitensporigheden en door de oostenrijksche grenswacht is op hen geschoten.

Russische dépêches melden dat de berigten onwaar zijn, volgens welke de opstandelingen bij Zomblowicz en Mischkow overwinnaars zijn gebleven.

TURIJN, 4 Maart. In de zitting der Kamer heeft de minister van openbare werken den staat van de werkzaamheden der doorgraving van den Mont Cenis blootgelegd. Hij vroeg tevens eene vermeerdering van 500,000 fr. aan voor dit hoofdstuk. Het voorstel is verzonden aan eene kommissie.

— Door den heer Macchi, minister van financiën, is de verzekering gegeven dat hij de zaak betreffende de leening van 1848, aangegaan dat het voorloopige bewind van Lombardije, zal onderzoeken. Ook verklaarde hij dat hij nog in den loop van dit halfjaar de begrooting voor 1864 zal aanbieden.

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

PARIJS, 3 Maart. De geruchten over het aftreden van den heer Fould hebben tot velerlei gissingen aanleiding gegeven. Eenige melden Mexiko, andere de uitgave van vreemd. staatspapier voor oorzaak. Wat er van zij, zegt eene korrespondentie, zeker is het dat de heer Fould de autorizatie voor vreemde inschrijvingen geweigerd heeft, zich alleen met de fransche fondsen bezig houdt en zich weinig bekommert, of zijne denkbeelden in tegenspraak zijn met de handels- en internationale belangen. Eenige bankiershuizen hebben echter om dit verbod niet gegeven, en zich met buitenlandsche bankiershuizen in betrekking gesteld. Daarbij verkont zich nog in het verschiet de turksche bank en de italiaansche leening, welke door de maatregelen van Fould alleen zullen strekken tot profijt van Londen en Amsterdam. Men zegt reeds dat tot den Keizer zou gezegd zijn: Sire! in 1856 kende Turkije geene andere vreemde munt dan den *napoleon*, nu zal men er niet anders kennen dan *souverains* van Engeland.

— De brochure van den heer de Montalembert, over den Poolschen opstand, vindt hier bijzonderen bijval, grootendeels daardoor veroorzaakt, dat hierin alle zinsneden zijn opgenomen, die waren weggelaten bij de vroegere gedeeltelijke opname in een der maandschriften.

— Het binnenlandsch bestuur is nog altijd aan het onderzoeken naar de wijze, waarop het dagblad *Europe* in staat is gesteld tot de openbaarmaking van het rapport des heeren Lisle de Siry aan minister Fould, over de financiën van Italië. Tot op dit oogenblik schijnt men nog niets ontdekt te hebben. De openbaarmaking heeft intusschen de italiaansche papieren aan de Beurs zeer belangrijk doen dalen.

— Bij herhaling wordt het gerucht verbreid, dat de regering voornemens is om een maarschalk naar Mexiko te zenden tot vervanging van den generaal Forey, die niet met genoegzame voortvarendheid en veerkracht te werk gaat bij het voortzetten der militaire operatiën. Het ontbreekt evenwel niet aan personen, die volstrekt geen geloof slaan aan hetgeen deswege wordt verhaald.

— De tijdingen uit Polen hier ontvangen luidden zeer ongunstig voor de beweging; heden zijn zij iets gunstiger. Men verneemt tevens dat de grootshertog Konstantijn tot opperbevelhebber is benoemd der troepen in Polen, en dat hem de generaal Samarakow is toegevoegd.

Den 3n Maart ll. is het overgangstijdperk geëindigd der definitieve vrijlating van de lijfeigenen in Rusland, en zijn de nieuwe wetten in werking getreden, de betrekkingen tusschen de boeren en hunne heeren regelende. Men hoort echter van geene de minste stoornis der openbare orde, waarvan zooveel sprake is geweest.

Vele fransche bladen verzekeren dat het antwoord van het engelsche kabinet te Parijs aangekomen is, ten opzigte der voorstellen voor minnelijke tusschenkomst in de poolsche kwestie. Tegen de algemeene verwachting zoude dit antwoord niet toestemmend zijn. Daarenboven verzekert men dat Oostenrijk, ten minste voor het oogenblik, de diplomatieke medewerking in deze zaak geweigerd heeft, waartoe het uitgenoodigd was. Het oostenrijksche kabinet zoude geantwoord hebben, dat het in deze aangelegenheid niet in dien zin kon handelen, aangezien het door verschillende traktaten gebonden was.

— Men meldt dat de Russen, die zich in groot getal te Rome bevinden, en zich dikwijls bij de prinses Tchernichiff vereenigen, zeer beducht zijn over den toestand des Tsaars, door de dagbladen in een verkeerd licht geplaatst. Toen de Tsaar het berigt van het verzet der Polen ontving, zoo schrijft men, was hij juist op het bal. Nauwelijks had hij de telegram zijns broeders onder de oogen, of hij waggelde, en men moest hem ondersteunen. Tot bezinning gekomen, zeide hij op treurigen toon: wij zijn verloren, welke uitdruk door de hovelingen als een noodlottig voorteeken werd beschouwd. Toen de Tsaar later revue hield over de regimenten der garde, die naar Polen vertrokken, was hij bleek en beefde zijne stem. Zijnen woorden vielen geen enkel geroep ten deel, maar slechts een dof gemompel, dat zich langs de gelederen verspreidde.

Het misnoegen is, naar men meldt, te Petersburg ten top gestegen, en de officieren verkondigen luid, dat het met de dynastie Romanoff-Holstein gedaan is. Het verdrag met Pruissen heeft aller harten van den Tsaar vervreemd. In Litthauen en Rusland waar door Catharina II en haar opvolgers de ruthenlaansche volkstammen met geweld tot het schisma gedwongen werden, eene bevolking van 8,000,000 zielen, verwacht men telkens eene godsdienst-oorlog. Verder schrijft men, dat het russische goevernement in Warschau de zekerheid heeft, dat de Polen geheime verstandhouding hebben in de vestingen en versterkte plaatsen, zooals te Zamosc, te Modlin enz.

— Een der fransche bladen dat doorgaans goede bronnen heeft, meldt, dat tusschen 15 Maart en 1 April, waarschijnlijk een opstand in Albanië zal uitbarsten, welke voor Polen zeer gunstig zal zijn. Verder wordt er verzekerd, dat alle politieke vereenigingen en kringen in Rusland, zoowel in het leger als in de provinciën, eene eendere organizatie hebben onder de leus: *Zemlia i volia* (land en vrijheid). Het doel dat men beoogt, is gelijke regten met een elektief en federaal bestuur. De korrespondentie besluit met de bemerking, dat, wanneer de diplomatie nog langer dralt, hare medewerking noodeloos zal zijn, dat dan de kolossus van het Noorden zal ineen storten en het uur der vrijheid zal aanbreken.

— De berigten van oneenigheden tusschen den kardinaal Antonelli en den minister van justitie over de inhechtenisneming van den ridder Fausti, zijn vroegeren sekretaris, alsmede over de aftreding van den kardinaal, zegt een korrespondent, worden zeer betwijfeld.

ENGELAND.

LONDEN, 3 Maart. Op onderscheidene plaatsen hier te lande worden meetings voorbereid, uitsluitend met het doel om de algemeene sympathie jegens de Polen uit te drukken. Eene dezer bijeenkomsten heeft weder hier ter stede plaats gehad, en werd door een aantal parlementsleden bijgewoond.

— Over de gezondheidstoestand van prins Alfred zijn de berigten gunstig, zij melden dat hij, ofschoon hij zeer zwak is, in beterschap toeneemt.

— Volgens de *Morning Post* zal de opheffing van Engelands beschermheerschap over de Ionische Eilanden dankelijk nog in langen tijd niet, en welligt nimmer plaats hebben. Dat orgaan van lord Palmerston zegt, dat het voorloopig bewind van Griekenland door zijne eigene zaken zoo geheel bezig schijnt gehouden te zijn, dat de voorloopig gedane mededeeling betrekkelijk het afstaan der Ionische Eilanden niet in aanmerking is kunnen komen. Het blad voegt er bij, dat zij die voor eenigen tijd op die eilanden het meest voor die aanhechting ijverden, thans daarvoor geene genegenheid toonen. Een korrespondent, die aangehaalde besprekende, zegt dat dit volkomen bevestigt, wat vroeger door geloofwaardige bladen is berigt, dat namelijk de Joniers geen de minste neiging gevoelen, om onder het protektoraat van Engeland bij Griekenland ingelijfd te worden, alsmede dat al de geestdrift, welke voor een paar maanden, zoo men zeide, op de Jonische eilanden bestond, alleen voortkwam uit hetgeen de agenten van Engeland ter wille der kandidatuur van prins Alfred daar hebben verrigt.

— De *Times* zegt, dat eene nota van lord Russell, in bewoordingen vol waardigheid opgesteld, naar Berlijn is gezonden. De protestatiën van Frankrijk en Engeland zullen Wilhelm I in zijne vaart stuiten. Indien het pruissische leger Rusland geholpen had om Polen te verpletteren, zou de Koning van Pruissen geen enkelen vriend in Engeland gevonden hebben, wanneer hij door Frankrijk ware aangevallen.

— Men wil weten dat de leening der zuidelijke staten van Amerika bereids door eenige bankiers aangenomen is, aan wier hoofd de huizen Fould en Oppenheim zouden staan.

DUITSCHLAND.

WEENEN, 1 Maart. De officieuze *Gen. Corr.* bevat het sedert lang verwachte antwoord des keizers op de petitie van het Inner-Szolnoker komitaat, waarbij werd verzocht, dat de instellingen der komitaten in Zevenbergen geheel op dezelfde leest zouden worden geschoeid, als die in Hongarije, terwijl daarbij niet onduidelijk den wensch naar eene vereeniging van Zevenbergen met Hongarije en naar de vertegenwoordiging van Zevenbergen op den weder bijeen te roepen Hongaarsche landdag werd te kennen gegeven. Het zeer uitvoerig antwoord des keizers toont aan, dat de regering niet gezind is aan de inzigten der Magyaarsche partij in Zevenbergen toe te geven, en geeft ten slotte 's keizers wensch te kennen, dat spoedig een Zevenbergsche landdag zal bijeenkomen, om de staatsregtelijke verhouding van dat kroonland tegenover de monarchie overeenkomstig de bepalingen der rijks-konstitutie te regelen.

BERLIJN, 3 Maart. Niet weinig opzien baart een artikel in de *Staats-Anzeiger*, waarin de volksvertegenwoordiging hevig wordt gegispt. Het blad zegt, dat men na het antwoord des Konings van 3 Februarij had mogen verwachten, dat het Huis der Afgevaardigden alles in het werk zou stellen, om den inwendigen vrede te bewaren. „Deze hoop," zoo vervolgt het, „is echter verijdeld; de meeste sprekers hebben een toon aangeslagen, geheel in strijd met de aan 's Konings regering verschuldigde achting en eerbied. Men heeft niet geschroomd, op grond van willekeurige veronderstellingen nopens eene overeenkomst, waarvan men den wezenlijken inhoud niet kende, de regering in het algemeen en hare leden in het bijzonder op de ergste wijze te smaden en te belasteren. Maatregelen alleen tot bescherming van land en volk, op grond van bestaande verdragen, getroffen, werden als eene regts- en wetsverkrachting, als medepligtigheid aan russische misdaden, als een schandmerk voor Pruissens eer voorgesteld. De beschermende aankomst van pruissische troepen in onze bedreigde grensplaatsen, door de bewoners dringend verzocht en dankbaar begroet, werd door het Huis eene brutale militaire heerschappij genoemd. 's Konings ministers werden persoonlijk beleedigd en verongelijkt, zonder dat de sprekers tot de orde werden geroepen, zelfs anders talentvolle mannen ontzagen zich niet 's Konings raadslieden te beleedigen. Herhaaldelijk bleek daarbij het doel te zijn, de vrijheid der kroon betrekkelijk de keuze harer raadslieden te beperken en te vernietigen. Men schaamde zich niet te zeggen, dat de eer van dit door den Koning beroepen ministerie niet meer als de eer des lands kon beschouwd worden, en dat, daar de tegenwoordige regering van Pruissen in geene buitenlandsche kwestie lauweren kon inoogsten, het huis alle buitenlandsche kwestiën lijdelijk moest toezien, zoo lang

de kroon hare tegenwoordige raadslieden schield. Terwijl tegen al die onbetamelijke taal geen woord van afkeuring werd gezegd, werd de minister-prezident, op grond eener bloot feitelijke en met zijne redenering in verband staande aanhaling, op onbevoegde wijze door den prezident van het huis tot de orde geroepen. Het land zal moeten erkennen, dat bij zoodanige krenking van den verschuldigden eerbied jegens de raadslieden der kroon, alle hoop op eene vruchtdragende afdoening der belangrijke onderwerpen, ter gemeenschappelijke behandeling ingediend, meer en meer verdwijnt. De vraag moet zich opdoen, of de regering handelingen van zoodanigen aard nog langer mag toezien, en of zij niet veeleer onverwijld hare grondwettige bevoegdheid tegenover den landdag dient aan te wenden, tot handhaving harer waardigheid. Wanneer de regering voorloopig nog afziet van ernstige stappen in dit opzigt en nog zelfverloochening genoeg bezit, om het gevaar af te wenden, zich nogmaals aan dergelijke beleedigende handelingen bloot te stellen, dit kan alleen geschieden met het doel om harerzijds nog de mogenlijkheid te doen bestaan, om tot eene grondwettige regeling van 's rijks financiën voor 1863 te geraken."

— De kamer van koophandel te Stettin heeft den 20sten der vorige maand bij de regering bezwaren ingebragt over den nadeeligen invloed, welke de poolsche opstand op de handelsaangelegenheden kan hebben. De minister von Bismarck heeft daarop bij schrijven van den 1n dezer maand o. a. geantwoord, dat bij de jongste onderhandelingen met Rusland de belangen van den handelstand in de grenssteden wel zeer in acht genomen zijn. Ofschoon die onderhandelingen zeer overdreven en in een slecht licht geplaatst waren en de opgewondenheid aan de grenzen daardoor toegenomen is, verklaarde de minister, dat er geen het minste gevaar bestond voor de handelsbelangen.

Ook de handelskamer van Keulen heeft bij de regering bezwaren ingebragt. Zij zegt o. a. dat de ondernemingsgeest reeds nu verlamd is, en de nadeelen daaruit voortspruitende niet zullen ophouden drukkend te blijven, zoo lang niet de regering tot eene strikte onzijdigheid in deze kwestie terugkeert.

— Ten opzigte van de beruchte konventie met Rusland gaat men nu voort in diplomatieke kringen te beweren, dat zij eigenlijk geheel niet bestaat. De *Neue Preuss. Ztg.*, het officieuze orgaan der regering, ontkent het bestaan niet, maar zegt dat de konventie nog niet geratificeerd is. Eerstgenoemde bewering acht men niet aannemelijk, dewijl de ministers zich in zoodanig geval niet drie dagen lang de scherpe afkeuring van de Tweede Kamer zouden hebben laten welgevallen, en zoo het waar mogt zijn, dat de konventie niet geteekend is, vraagt een blad, hoe het pruissisch goevernement dan niet alleen de Russen in hunne krijgsbedrijven heeft kunnen bijstaan, maar zelfs poolsche burgers op poolsch grondgebied heeft durven arresteren.

— Men meldt uit Keulen, dat niet alleen de drie groote mogendheden, maar ook twee duitsche staten, Beijeren en Baden, zich tegen de russisch-pruissische konventie hebben uitgelaten.

— Een korrespondentie meldt, dat de fransche maatschappij, welke een spoorlijn uit het midden van Frankrijk naar Coblentz wil maken met een zijtak naar Schleiden en Aken, van de regering de koncessie daartoe bekomen heeft.

— Men verzekert, dat de Keizer van Rusland heeft te kennen gegeven, dat hij even weinig geneigd is om de konventie naar de gestelde bepalingen te handhaven, als hij pogingen in het werk heeft gesteld om dergelijke overeenkomst te sluiten. »De pruissische regering behoort zelve te weten, wat zij ten beste des lands moet doen," heeft de Keizer gezegd. »Ontstaan uit het vasthouden dat de overeenkomst gevaren of nadeelen voor Pruissen op, mij valt daarvoor de verantwoordelijkheid niet; zij rust geheel en al op de pruissische regering."

ITALIË.

ROME, 26 Febr. Men verneemt dat de H. Vader op het oogenblik dat hij zich naar de siktijnsche kapel wilde begeven, waar het H. Kollegie hem verbeidde, door een aanval van flaauwte, gevolgd van koorts, werd overvallen. Mgr. Terlisi, patriark van Konstantinopel heeft toen de H. Mis opgedragen en pater Pius Saccheri, dominikaan, eene rede gehouden. Z. H. is nu weder hersteld en geeft audiëntie, echter zijn de katholieken zeer bevreesd voor zijne gezondheid, welke vrees nog vermeerderd wordt door dien de Paus bij eenige plegtigheden niet tegenwoordig was.

— Het berigt van de *Indépendance* als zoude de geleerde schrijver van het Spicilegium solesmense, pater Dom Pitra, genoodzaakt zijn, zijne nieuwe waardigheid aan zijne antike abdy mede te nemen, is onjuist. Eene korrespondentie zegt: de Paus geeft geen purper aan de woestijn, en wanneer hij de geleerdheid en de verdiensten van den kloosterling van Solesmne bekroont, dan geschiedt dit tevens om deze in zijne nabijheid te Rome te hebben, ten einde hem bij de belangen der Kerk, voor al bij die van het Oosten, te kunnen raadplegen, waar het bijzantijnsche schisma zijn einde nabij schijnt.

— Men meldt dat de inhechtenisneming van den ridder Fausti, zonder eenig gerucht op de plaats San-Corlo in het Corso heeft plaats gehad. Zij moet niet het gevolg zijn eener policiemaatregel, maar op bevel van den prezident van de regtbank der hoogste konsulta geschied zijn. Een majoor der gendarmerie, in burgerkleeding, heeft den heer Fausti in verzekering genomen, en hem met alle onderscheiding behandeld. Fausti moet aan den kardinaal Antonelli veel te danken hebben, bekleedde in diens huis een aanzienlijk ambt, verkreeg door invloed van den kardinaal aanzienlijke posten en verwierf zich een groot vermogen. Fausti zou algemeen bekend staan als handlanger van het piëmontesche goevernement. Reeds in het vorig jaar lag op hem eene zware verdenking, toen men bij Venanzi, sekretaris van het revolutionnair komitee, brieven vond aan zijn adres. Hieruit heeft hij zich weten te redden, daar zij zich niet in zijne handen bevonden. Thans zouden nieuwe ontdekkingen de medepligtigheid van Fausti bewijzen en is zijne inhechtenisneming daarvan het gevolg.

— De Jezuiten zijn, naar men verneemt, op last van den H. Vader bezig met op hunne drukkerij de uitgave der brieven van adhesie te bezorgen, door de bisschoppen, bij de heiligverklaring afwezig, aan den H. Stoel gezonden.

TURIJN, 2 Maart. Eenige bladen maken zich geweldig boos dat men de Piëmontezen bij de Russen vergelijkt, zegt eene korrespondentie, die de overeenkomst tusschen beiden treffend doet uitkomen. Zij vraagt of daarin het onderscheid ligt dat Rusland brandt en moordt in Polen, en Piëmont moordt en brandt in Napels en Sicilie; of, zoo vraagt zij, zijn de gevangenissen minder gevuld in Italië dan op Siberië. Heeft daar het woest geweld zich niet even goed in de plaats van het regt gedrongen. Er is echter een onderscheid, zegt zij, Frankrijk en Engeland doen stappen bij den russischen keizer om Polen te herstellen, en Napoleon hielp Piëmont slechts bij zijne rooverij en afzet. Wat Engeland betreft, dat zal zoo'n vaart niet loopen om voor Polen eene gunst te verkrijgen, het zegt immers door den mond van zijn eersten minister: »ofschoon wij besloten hebben rustige toeschouwers te blijven bij den ongelijken strijd in Polen," enz. Wanneer het er op aankwam, zoo besluit de korrespondentie, om in Polen voor 100,000,000 aan opium te lossen, men zou te Londen niet zoo lijdelijk zijn.

— Men leest in eene korrespondentie het volgende: »De aanslagen van het italiaansch goevernement tegen de vrijheid en het heilig regt der Kerk blijven aan de orde van den dag. Kloosters worden in kazernen veranderd, patriottische slemperijen worden in de kerken aangerigt en met orgelspel begeleid, vervolgingen, boeten, verbeurdverklaringen dagelijks uitgeschreven, en priesters en bisschoppen voortdurend in ballingschap gezonden; ziedaar het werk, de taak, die de herstellers van Italië, op zich genomen hebben en met helsche woede voortzetten! Een groot aantal zetels, wier bisschoppen in ballingschap overleden zijn, staan voortdurend ledig, en de H. Stoel wordt steeds belemmerd in zijne liefderijke zorgen voor de behoeften der geloovigen. Men benoemt, het is waar, vikarissen uit het kapittel, maar bij voorkeur zulke, die men voor hun ambt niet berekend acht, en het liefst Passaglianen. Dit is nog niet de treurigste bladzijde uit het martelaarsboek van Italië. Onlangs heeft het goevernement eene cirkulaire aan de bisschoppen gezonden om niemand de heilige wijdingen toe te dienen zonder voorkennis van het goevernement. Iedere dag voert de boot geestelijken naar Civita-Vecchia, die tot Rome hunne toevlugt nemen. De onbeschaamdheid der revolutie gaat zoo verre, dat zij nu voornemens is, in oorlogstijd de gelederen der troepen met seminaristen en geestelijken aan te vullen, en alle geestelijke goederen tot het domein te trekken. De inkamerateurs zijn hiertoe aanhoudend werkzaam, en zijn zeer goed het lievelingsgezegde van Cavour indachtig; »stel u gerust, en laat ons vrij te werk gaan. Rome zal wel moede worden en ten laatste de *faits accomplis* goedkeuren... een goed konkordaat zal alles wel regelen."

BELGIE.

BRUSSEL, 3 Maart. Prinses Alexandra van Denemarken is gisteren, vergezeld van hare familie, hier aangekomen. Zij werd aan het station opgewacht door de hertogin van Brabant en den graaf van Vlaanderen. Eerst den 6n verlaat zij de stad, om zich te Antwerpen in te schepen. De gezanten van Denemarken en Hannover en 's Hage zijn bij de receptie tegenwoordig geweest. De prins van Pruissen en lord Grey zijn heden morgen alhier aangekomen en hebben deelgenomen aan een groot dejeuner, dat heden aan het hof werd gegeven.

— Eene groote meerderheid van de kommissie uit den Senaat heeft het artikel, waarin de bedienaars der godsdienst worden bedreigd, wanneer zij bij de uitoefening van hun ambt of in eene openbare vergadering de handelingen der regering gispen of beoordeelen, of eenig koninklijk besluit bespreken, verworpen. De kommissie hield staande dat dit artikel niet vereenigbaar is met artikel 14 van de konstitutie, dat iederen burger de vrijheid laat zijne meening, op welke wijze en hoe dan ook, te uiten.

STADSNIEUWS.

BURGERLIJKE STAND.

AMSTERDAM, 5 Maart.

GETROUWD (3 Maart): J. A. Willing, wed. met M. van Lee.

BEVALLEN (28 Febr.): G. G. Kritzler, geb. Ellerman, D.

OVERLEDEN (27 Febr.): C. Weber, geb Leemschot, 71 j. — (28 Febr.): J. M. H. Heijmeijer, 6 m. - C. M. Heijmeijer, 14 m. - O. R. Otten, 58 j. — (1 Maart): H. J. Zeven, 21 j. — (2 Maart): W. H. Calisch, 6 j.

PRIJS-COURANT DER EFFEKTEN.

			4 MAART 4½ u.			gebl.
Amsterdam, Thesaurie	3½	pCt.	89 7/16	a	89 5/8	89 7/16
Nederl. Bank	4	»		»		
Nederl., Werkel. Schuld	2½	»	63 9/16	»	63 11/16	63 5/8
Dito Dito	3	»	76 1/4	»	76 5/16	
Dito Dito	4	»	99 1/2	»	99 9/16	99 1/2
Oost-Indische Leening	4	»		»		
Amortisatie-Syndikaat	3½	»		»		
Handelmaats. op rescontre		»		»		
Dito a kontant	4½	»		»		
Dito Leening 1858	4	»		»		
Aand. Holl. Spoorweg.			105	»		
Leening idem	4½	»	101 1/4	»		
Rijn idem	4½	»	107	»		
Dito 2de Leening	4½	»	100 1/8	»		
België, Cert. Adm. Belg. Bk.	2½	»		»		
Dito bij *Rothschild*	2½	»		»		
Frankrijk, Certifikaten	3	»		»		
Spanje, Obligatiën	2	»	46 1/16	»		
Dito	3	»	53 1/2	»		
Dito Binnenlandsch	3	»	49 13/16	»	49 7/8	49 13/16
Amortisable-Schuld.			27 1/4	»		
Bewijzen Coupons.				»		
Portugal, Obligatiën	3	»	46 5/8	»	46 3/4	46 3/4
Dito 1856/1860	3	»	45 13/16	»	45 7/8	45 7/8
Dito 1862.			45 3/4	»	45 13/16	
Rusland, Obl. bij *Hope* & Co.	5	»	101 3/4	»	101 7/8	101 3/4
Dito dito 1828/29	5	»		»		
Certif. dito 1831/33	5	»		»		
Dito dito 1840	4	»	76 3/4	»	76 1/2	76 1/2
Dito Orig. 2e, 3e en 4e Leen.	4	»	76 1/4	»	76 1/2	76 1/2
Dito dito 5e	4	»		»		
Dito 5de Serie	5	»	84	»		
Dito 1855, 6de Serie	5	»	90	»	90 1/16	
Dito Adm. te Hamburg	5	»	83 1/2	»		
Dito te Londen	5	»		»		
Dito dito	4½	»		»		
Dito dito	3	»	57 7/8	»	57 15/16	
Dito bij *Hope* 1860	4½	»	90 3/8	»	90 1/2	90 1/2
Dito Leening 1862.	5	»	90 7/8	»	90 15/16	
Inschrijv. in Assign.	6	»		»		
Certifikaten van dito	6	»	55	»		
Spoorweg-Aktiën	5	»	199 1/2	»	200	199 3/4
Hypotheek	4½	»	75 3/4	»	76	75 3/4
Polen, Aandeelen 1835 fl. 500		*f*		»		
Obligatiën	4	pCt.	77 1/4	»		
Pruissen, Obligatiën	4½	»		»		
Dito 1859	5	»	103	»		
Aandeelen 1854	3½	»	229 3/4	»		
Oostenrijk, Obl. bij *Goll* & Co.	5	»		»		
Dito dito	4	»		»		
Dito Metalliek	5	»	60 13/16	»	60 15/16	60 7/8
Dito dito	2½	»	31 5/16	»	31 1/4	31 5/16
Dito Rente Amst.	5	»	80 1/2	»	80 [illegible]	80 [illegible]
Dito Nationale 1854	5	»	66 1/16	»	66 3/16	66 3/16
Weener Bank-Aktiën	3	*f*		»		
Dito Aand. fl 250, 1839		»		»		
Dito dito » 250, 1854	4	pCt.	242 1/2	»		
Fr. Oost. Spw. Obl. bij *Hope*		*f*	130 1/2	»		
Beijeren, Spoorw. Aandeelen.				»		
Denemarken, Oblig. te Londen	3	»		»		
Braz. Geldl. 1824 van £ 100	5	»		»		
Dito 1839 » £ 100	5	»		»		
Dito 1843 » £ 100	5	»		»		
Dito 1852/1860	4½	»		»		
Peru, Geldleening 1854	4½	»		»		
Dito Fransche	4½	»		»		
Ecuador, Oblig. 1855	1		16	»		
Venezuela, Obligatiën	2	»	23 7/16	»	23 1/2	
Dito	1	»	12 1/8	»	12 3/16	
Grenada, Obligatien	4¾	»		»		
dito Gestempelde.			14 1/16	»		
Dito	2	»	31 1/2	»	31 3/4	31 [illegible]
Dito Uitgestelde	1⅛	»	8 [illegible]	»	8 3/8	8 [illegible]
dito Gestempelde	1	»	7 [illegible]	»	7 3/8	7 [illegible]
Mexiko, Obligatien	3	»	30 7/8	»	31	30 7/8
Nrd-Amer. Ph. *Hope* & Co. L. A.		*f*		»		
Dito dito » B.		»		»		
Dito bij *Rothschild*	6	pCt.		»		
Illinois Spoorweg-Aandeelen.			57	»		
Dito Oblig. Constr. Bons.	7	»	76 3/4	»	78	78
Galvest. Spoorweg Oblig.	8	»		»		
Louisiana	5	»		»		
Griekenland, Obl. geldl. 1825	5	»	18 1/4	»	18 [illegible]	18 [illegible]

Loten 1860 482½, 83, 4 pCt. Holl. Spoor —, Rijnshares —, 4 pCt. Russ. Spoor 177, Poolsche Spoorweg Oblig. —, Galveston-stellen —, Italie 64⅞, Kanaal Noordzee —, Portugal uitgestelde —, Loten —, 5 pCt. Vereenigde Staten 61, 62⅛, 6 pCt. id. 65, ½, 6 pCt. Turken 38 11/16, 13/16, 11/16, Italiën 106¾.

In Binnenlandsche fondsen was de stemming nagenoeg als gisteren. Van Buitenlandsche waren de 5 en 6 pCt. Vereenigde Staten aanmerkelijk lager, de slotkoersen duiden echter eenige

vernieuwde kooplust aan. Illinois, Grenada en Mexikanen mede flaauw gestemd. In overige soorten was de handel en variatie van weinig belang.

Prijs van het Geld: Beleening 3 pCt., Prolongatie 3, ½ pCt., Diskonto 3½ pCt.

VOORLOOPIG BERIGT DER BEURS van 5 Maart tot 3½ ure.

Nederl. Werkel. Schuld à 2½ pc 63 11/16, Aand. Handel Maatsch. —, Spanje, Binnenl. 3 pc. 49⅞, Rusl., Oblig. bij Hope en C°. 5 pc. —, Cert. 1855, 6de serie 5 pc. 90¼, Oostenrijk, Met. 5 pc. 61, dito 2½ pc. 31¼, dito Rente Amst. 5 pc. 81⅛, dito Nationale 1854 5 pc 66¼.

Wisselkoers.

2/m. Parijs	f 55½	2/m. Livorno	f 45½
Zigt »	» 56	2/m. Napels	» 45½
2/m. Bordeaux	» 55¼	3/m. Petersburg	» 171
½/m. »	» 55⅝	6/w. Weenen	» 98¼
3/m. Madrid	» 238	» Augsburg	» 98¼
» Cadix	» 237	» Frankfort	» 98½
» Sevilië	» 235	2/m. Hamburg	» 34 15/16
» Bilbao	» 235	Zigt »	» 35⅛
» Lissabon	» 41	2/m. Londen	» 11.66¼
» Porto	» 40⅞	Zigt »	» 11.75
2/m. Genua	» 45½	Rotterdam	⅛

BUITENLANDSCHE BEURZEN.

ANTWERPEN, 4 Maart. België 2½ pc. 61.50, 4½ pc. 100.—p; Metal. 64.—g; Nation. 69.50g; Spanje 2 pc. 45.50g; 3 pc 49.50p.

PARIJS, 4 Maart. 3 pc. Rente 70.20; 4½ pc. id. 99.—, Fr.-Oost. Spoorw. 517.—; Credit mobilier 1248; 3 pc. Spanje —; 2 pc. id. 46; Russ. Spoorweg —; Romeinsche Leening —.

MADRID, 3 Maart. 3 pc. Spanje 51.55, 2 pc. id. 46.50.

LONDEN, 4 Maart. Consols 92½; 3 pc. Mexiko 32, 4½ pc. Peru —; 3 pc. id. —; 4½ pc. doll. bonds —, 2 pc. Nieuwe Gren. —; afgest. — uitgest. 7¾, Landwarrants —, 3 pc. Venez. 24¼, 1 pc. id. —, 3 pc. Port. 47½, 3 pc. Spanje 53¾; 2 pc. id. 46⅜; Cert. Coup. 10, Amortis. 27⅜; 4½ pc. Russen 92¾; 5 pc. id. 1822 94, 4½ pc. id. 1860 —, 5 pc. id. 1862 —; 2½ pc. Holland 64½, 4 pc. id. —; Illinois Shares 56; id. C. B 7 pc. Oblig. 76; 5 pc. Sardinië —; Ecuador —, 5 pc. Bl. Grieken 19⅜; 5 pc. Coupons —.

WEENEN, 4 Maart. 5 pc. Metaliek 75.50; Dito Nationale 81.90; Oost-Aand. 1860 94.30; Bank-Aktiën 813, Credit Anstalt 220; Oost.-Fr. Spoorweg 236; Nieuwe Lombard. 271.

BERLIJN, 4 Maart. 5 pc. Metal. 65½, Dito Nation. 71, Stiegl. 5de serie 90½; Dito 6de id. 96⅝, 5 pc. Russen 1862 92¾, 3 pc. Nieuwe dito 59½, 4½ pc. Pruissen 101¼.

HAMBURG, 4 Maart. 3 pc. Mexiko 30⅞, 3 pc. Rusland 57⅛, 3 pc. Spanje 47, 2 pc. id. 43, Vereinsb. 103¼, Noord-Duits. bank 107¼.

FRANKFORT, 4 Maart. 5 pc. Metall. 63¾, Nation. 64, Oos.-Aand. 1860 81¾, 3 pc. Spanje 49½, 2 pc. id. 46⅜

HANDELSBERIGTEN.

GRAANMARKT.

AMSTERDAM, 4 Maart.

Tarwe flaauw; 124/128 ℔ Donau f 220/232. Rogge [illegible] onveranderd; 120/124 ℔ Galaz f 212/223; 119 ℔ Taganrog f 211, 120 ℔ mindere dito f 207; op levering lager; in Maart f 189; Mei f 191; Okt. f 197, [illegible] 197.

Garst, Haver en Boekweit zonder handel.

Op 4 vaten Olie te leveren in Sept. ek. 78 ℔. *Raapolie* op 6/w. f 53¾; Vliegend f 52½; Mei f 51½; Sept., Okt., Nov. en Dec. f 45¼. *Lijnolie* op 6/w. f 45½; Vliegend f 43¾; April f 43; Mei f 43¼; Sept., Okt. Nov. en Dec. f 42½ a ¼. *Hennepolie* op 6/w. f 47¼; Vliegend f 46.

SCHIEDAM, 4 Maart. Rogge verkocht: 146/2 ℔ Petersburger f 236 3/m.; 143/2 ℔ Archangel f 228 6/w.; Gerst 127/2 ℔ Koersche f 184 6/w.; 127/2 ℔ Libau f 184 6/w.; 128/2 ℔ dito f 188 6/w., 132/2 ℔ n. Koersche f 198 6/w. — Moutwijn f 13 25; Jenever f 18.75; Amst. Proef f 20.—; per Ned. vat zonder fust, zonder de belasting. Spoeling f 1 80 per ketel.

SCHEEPSTIJDINGEN.

BINNENGEKOMEN:

TEXEL, 4 Maart. Bossmak, Twee Gebroeders, Cette.
HELVOET, 4 Maart. Pelican, (st.), Liverpool.

UITGEZEILD:

TEXEL, 4 Maart. Van de Velde Smit, Raphaël, Curaçao.
HELVOET, 4 Maart. Post, Maassluis, Melbourne.

RIVIER-VAART.

AMSTERDAM, 5 Maart, in lading naar:

Maintz. B. Kirschreiber, Mainz N°. 5.
Dusseldorp en Duisburg. Konigsfeld, Unternehmung.
Urdingen. D. J. Grevenstuk, Drie Gebroeders.
Keulen. M. Greve, Cöln N°. 5.
Mannheim. M. Buchner, Harmonie.

PUBLIEKE VERKOOPING VAN HUIZEN IN DE BRAKKE GROND.

Op Maandag 9 Maart, des avonds ten vijf ure.

1. Huis, Tuin en Erf, Doelenstraat, B 78. — 2. Huis en Erf, Heerengracht, V 294*a*. — 3. Twee Huizen en Erven, Westerstraat, PP 442 en 43. - 4. Huis en Erf, als voren, PP 444. - 5. Dito, als voren, PP 440 te zamen in slag. — 6. Dito, Kerkstraat, Z 628. — 7. Huis, Tuin en Erf, Goudsbloemstraat, QQ 146. — 8. Huis en Erf, Eerste Goudsbloemdwarsstraat, QQ 109.

IN FRASCATI.

Huis en Erf, Singel, G 417.

Advertentiën.

Hoofd-Depôt voor Nederland

VAN

GEZONDHEIDSKOFFIJ.

Deze Koffij is bereids in de Fabriek van KRAUSE & C°. naar het voorschrift van den beroemden Homoeopatischen Geneesheer en Gezondheidsraad Dr ARTHUR LUTZE te Cöthen, en op *franco* aanvrage te verkrijgen bij den Heer HERM. WITTGEN te *Anholt*, nabij *Emmerich* in *Pruissen*. Deze Koffij levert eenen smakelijken gezonden en goedkoopen drank.

Prijs à contant, per minstens 100 pakjes, met gebruiksaanwijzing 12½ Cents het pakje van circa 44 Ned. looden. (1146)

NOOD!

Een **R. C. Huisvader**, met zeven nog minderjarige Kinderen, behoorende tot eene zeer fatsoenlijke klasse in de Maatschappij, bevindt zich door talrijke rampen en tegenspoeden in de kommervolste omstandigheden in staat op het punt om voor altoos in de diepste onherstelbare ellende gestort worden, zoo niet een spoedige hulp voor hem en de zijne opdaagt. Hij is met p. m. *f* **2500** te redden.

Menigmaal hebt gij, edele Geloofsgenooten, blijken gegeven uwer ruime mildadigheid tot leniging der rampen van dergelijke diep ongelukkigen; hij met de zijne waagt het alzoo bij deze ook uwe liefderijke hulp in te roepen, ten einde dat huisgezin voor een onvermijdelijke ramp te behoeden. De Redactie dezer Courant is bereid uwe liefdegaven in ontvangst te nemen, die u voor hetzelve zoude willen afzonderen.

DE PILLEN EN ZALF VAN HOLLOWAY. *Uitziekten.* Er is geen orgaan in het menschelijke ligchaam, dat zoo dikwijls en onder zulke verschillende vormen ongesteld kan zijn, als de lever, en te gelijkertijd is er geene ongesteldheid, waarbij men zoo spoedig goede geneesmiddelen moet gebruiken. Door het bestaan van de pillen en zalf van Holloway is een ieder gelukkiglijk dadelijk in staat zich hiertoe de geneesmiddelen te verschaffen. De pillen, geholpen door de krachtige wrijving van de zalf op de regter zijde, zullen spoedig alle onrustbarende voorteekenen van slechte spijsvertering wegnemen, en het getrouwe gebruik van dezelve zal een volmaakt herstel ten gevolge hebben, zonder dat men daarbij veel voorzorg behoeft te nemen in zijne gewoonten en in het gebruik van voedsel. Door deze behandeling wordt de opgezette lever tot zijnen vorigen gezonden staat teruggebragt, en de volmaakte spijsvertering niet minder bevorderd.

Door het vermeerderd debiet zijn de prijzen als volgt: *Doosjes Pillen* à f 0.80, f 1.85, f 3.00, f 6.75, f 15.50, f 26.50.

Potjes Zalf à f 0.80, f 1.85, f 3.00, f 7.05, f 13.85, f 22.95.

Zijn op franco aanvragen à contant te bekomen bij de Heeren ADAMA, Apothekers, Utrechtschestraat, Y N° 251 en Nieuwendijk, L N°. 78, als Depôthouders te *Amsterdam*, bij E. J. GROOTENDORST, depôthouder te *Utrecht*, G. VERHAART, depôthouder te *Prinsland* en bij STRAATMAN, hoofd-depôthouder te *'s Bosch*, alsmede te *Londen* Strand 244 *Holloway's-Etablishment*. (844)

Bij Gebr. VAN LANGENHUYSEN, te 's Hage, Uitgevers, zijn à f 1.30 nog eenige net gebonden Exemplaren te bekomen van:

DE GOEDE WEEK.

Uit het Roomsch Missaal overgezet, en met eene toelichting der dienst van elken dag, alsmede sommige aanteekeningen op tekst en rubriek ten nutte der Geloovigen opgehelderd, door J. P. GÖRTZ, R. K. P.

Met Bisschoppelijke goedkeuring, en opdragt aan den Hoogw. Deken J. J. Siegfried.

☞ Vooral door medewerking van Ew. H. H. Geestelijken, bij wie dit werk zeer veel bijval heeft gevonden, werden er ten vorige jaren in het bisdom van Haarlem alleen meer dan **1700** Ex. van verspreid.

Er zal dit jaar **geen** tweede druk verschijnen. (1158)

Bij A. G. KRUSEMAN te Haarlem is verschenen:

DE BOUWWERKEN

VAN DEN

ARCHITECT P. J. H. CUYPERS

MET TOELICHTENDEN TEKST

VAN

J. W. BROUWERS, R. K. P.

Ridder van de Orde der Eikenkroon.

EERSTE AFLEVERING

bevattende:

PAROCHIEKERK VAN VECHEL

EN

HET HUIS AERWINCKEL.

Vier Platen met Tekst. Prijs f 1.80.

Alle twee maanden verschijnt eene Aflevering van **vier platen** met Tekst. (1157)

De Boekhandelaar C. L. VAN LANGENHUYSEN heeft ontvangen:

S. S. PIE IX,

PAR

M. LOUIS VEUILLOT.

Prijs 50 Cents.

Mede voorhanden van denzelfden schrijver:

Le Lendemain de la victoire, vision in 12° f 1.75
L'Honnête femme, 3e édition in 12° » 1.50
Ça et La, 2 vol. 4e édition, 12° » 4.—
Le Parfum de Rome, 2 vol. 12°, 4e édition » 2.75
Historiettes et Fantaisies in 12° » 1.75

Bij bovengenoemden zijn mede verkrijgbaar:

Overwegingen van het lijden van Jesus Christus door Wijlen den Hoog-Eerwaarden en Wijdberoemden J. CRAMER Protonotarius Apostolicus, Aartspriester over Holland en Zeeland, Pastoor in het Maagdenhuis te Amsterdam. Bijeenverzameld en uitgegeven door J. BRINKMAN Professor in het Seminarie te Warmond 2 deelen 2e druk. » 3.—

Het smartvol lijden van Onzen Heer Jesus Christus, volgens de beschouwingen van ANNA CATHARINA EMMERICH, religieuse uit de orde van den H. Augustinus, van het klooster Agnetenberg, *te Dulmen*. Tweede veel verbeterde uitgave f 0.75

Godvruchtige Bemerkingen op het lijden van Jesus Christus, om dezelfs overdenking aan de geloovigen gemakkelijk te maken, door C. V. SEMAMINO, Passionist, 3 deelen. f 2.85

Het Lievelingsbeeld der Vromen of Bespiegelingen over de Geheimen van 't lijden onzes Heeren Jesus Christus, van Willem II Graaf van Holland en Roomsch Koning, uit het Latijn vertaald en vermeerderd met een levensschets van den Graaf, door wijlen H. J. C. VAN NOUHUYS. f 0.60

Handboek voor de Veertigdaagsche Vaste of dagelijksche overwegingen over het lijden van Jesus, door den E. P. [illegible] Passionist [illegible] f 0.40

Gebeden bij het Heilig graf des Zaligmakers, gedurende de drie laatste dagen van de heilige of goede week. f 0.10

Kruisliederen, een vijftal dichtjens van Adrianus Poirtiers, Pr. van de Societeit der Jezuieten, op nieuw uitgegeven door J. A. A. TH. f 0.20

Hartebreker. Kruislied » 0.05

Ecce Homo » 0.05

De Kruisberg » 0.05

Aan 's Heeren H. Wonden, door P. VAN DEN PLOEG, Pr. Derde Druk. Vermeerderd met de Zangwijzen op noten. Prijs. f 0.10

Dienst van de Goede Week en van de Paaschweek, volgens den *missaal* en den *brevier van Rome*. Met overdenkingen op de Evangeliën van die twee weken, en onderrigtingen op de Mysteriën en ceremoniën der zelve. In lederen band f 0.95

Staurophile ou la voie royale de la Croix, par Dom BENOIT HAEFTEN d'Utrecht, Supérieur du monastère réformé *d'Afflighem*, de l'ordre de St Benoit, traduite du Latin par M. l'abbé G. CREPON, chanoine honoraire de la Cathédrale d'Angers, Aumônier des Carmelites. f 1.50

Méditations selon la Méthode de Saint Ignace sur la vie et sur les Mystères de Notre Seigneur Jésus-Christ, 4 vol. f 3.—

Amsterdam, bij C. L. VAN LANGENHUYSEN, Drukker en Uitgever.

Bijvoegsel van de Tijd, Noord-Hollandsche Courant,
van Vrijdag 6 Maart 1863.

STATEN-GENERAAL

TWEEDE KAMER.

Beraadslaging over het wets-ontwerp voor het MIDDELBAAR ONDERWIJS.

Zitting van Woensdag 4 Maart 1863.

De heer *Thorbecke* minister van Binnenlandsche Zaken (voor zoo ver verstaanbaar), vat het woord op. Hij stelt op den voorgrond dat hij bij de gelijkluidendheid van veler aanmerkingen en na de uitvoerige schriftelijke gedachtenwisseling niet in herhalingen zal treden maar nu en dan eenige opmerkingen zamentrekken. Meer dan één lid heeft gezegd dat er over dit onderwerp niets nieuws meer te zeggen valt. Wel heeft die uitdrukking hem leed gedaan waar het eene zaak van zulken omvang, van zulk belang geldt, maar in den grond der zaak en met het oog op dit ontwerp is de opmerking juist.

De minister zal ook voorbijgaan wat niet regtstreeks in verband staat tot deze wet; ook zal hij niet opvatten wat nopens de onderdeelen is gezegd, bij voorbeeld over artikel 1, waarop door den heer van Heemstra een amendement is toegezegd; of wat door den heer de Meester over de artt. 13 en 14 is in 't midden gebragt. Dat alles kon gevoegelijk bij de artikelen worden behandeld. De minister mag ook voorbijgaan de dilatoire exceptie van den heer Groen van Prinsterer, die zeide: „Wij kunnen een ontwerp als dit niet behandelen alvorens een nieuwe minister van Koloniën zijne begrooting zal hebben aangeboden en door de Kamer zien aannemen!" Die spreker zeide ook: „wij kunnen deze wet niet behandelen want er is een onweer aan de lucht." De minister zou het anders uitdrukken en zeggen: „omdat het sommigen weder behaagt eene agitatie in 't leven te roepen en hartstogten op te wekken." Maar de minister vraagt of dan de regeling van dit uitnemend volksbelang moet wachten tot dat die agitatie ten einde is? Of moet, dit was de andere exceptie, de aanstelling dezer wet wachten totdat de uitkomsten der wet op het lager onderwijs van 1857 meer dan thans bekend zullen zijn! Daarbij, hoe lang zou dat niet moeten duren daar de heer Groen zelve die geheele wet op het lager onderwijs als eene proefneming beschouwt en zelfs eene grondwetsherziening, niet zou versmaden om eene betere wet op 't lager onderwijs te verkrijgen. Eene andere dilatoire exceptie van den heer Groen was dat eerst het hooger onderwijs moest zijn geregeld of in hoofdbeginselen vastgesteld, daar deze wet slechts eene partiële wet is. Zonderling, jaren lang heeft de heer Groen van Prinsteren in zake van onderwijs, steeds aangedrongen op partiële regeling op het gebied van het onderwijs, en de minister heeft zich daartegen steeds verzet als strijdig met de belangen van het onderwijs. En nu noemt die afgevaardigde deze wet in afkeurenden zin een partiëlen maatregel, hetgeen de minister volstrekt niet toegeeft. Hij stapt hiermede van de dilatoire exceptiën af en tot zoo lang de heer Groen geene motie van orde zal voorgesteld hebben tot staking der diskussie, gaat hij die exceptiën voorbij en komt tot de verdediging der wet.

Er heerschte in de eerste plaats veel strijd over de beteekenis van middelbaar en hooger onderwijs; niemand weet te zeggen wat middelbaar onderwijs is. De minister antwoord dat dit geschreven staat in art. 194 der Grondwet; hij wil er wel bijvoegen buiten zijne schuld, maar die onderscheiding staat in de Grondwet en de verklaring daarvan is opgenomen in de toenmaals gewisselde stukken. Nu is datgene wat onder hooger onderwijs verstaan moet worden, opgenomen in het organiek besluit van 1815. Daarover is nooit verschil geweest; alleen het rapport van 1849 wijkt er van af en neemt het hooger onderwijs in beslag voor het universitair onderwijs, in strijd met hetgeen altoos hier te lande te dien aanzien was begrepen. En nu komt hij nog eens terug op de memorie van beantwoording waarop door den heer van Lijnden aanmerking is gemaakt. Daar staat dat op de vraag in de dubbele Kamer gedaan, wat men onder middelbaar onderwijs hebbe te verstaan, werd geantwoord dat dit door de wet zal worden bepaald en dat de aard der zaak en de reeds bestaande industriescholen genoegzaam aantoonen wat onder het middelbaar onderwijs zal worden gerangschikt. Tegen die verklaring der Regering is niemand opgekomen.

De minister merkt verder op dat onder het middelbaar onderwijs steeds waren opgenomen de fransche scholen, de teekenscholen en de industrie-scholen, maar nimmer de latijnsche scholen, hetgeen ook kan worden afgeleid uit Reglement A der wet op het lager onderwijs van 1806. De minister heeft zich dan ook bij 't ontwerpen der wet op het middelbaar onderwijs door niets anders gebonden geacht dan door het grondwettig voorschrift dat wettelijke regeling gebiedt. Hij heeft die regeling in overeenstemming gebragt met het tot dusver steeds geheerscht hebbende begrip, en met bijvoeging van al wat kan medewerken tot algemeene beschaving.

De minister neemt hier ook op hetgeen de heer van Lijnden gevraagd heeft naar aanleiding der memorie van beantwoording, waar gezegd wordt, dat een hoofdbezwaar tegen het stelsel, dat de scholen, waar grieksche en romeinsche oudheid hoofdzaak is, onder het hooger onderwijs rangschikt, bij vele leden daarin schijnt te bestaan, dat alsdan, volgens art. 194 der Grondwet, voor hen, die dat onderwijs geven, geene bewijzen van bekwaamheid en zedelijkheid kunnen worden gevorderd. Die spreker heeft dit herhaald en daarbij gevraagd: waarom worden er bewijzen van bekwaamheid en zedelijkheid gevorderd voor lager en middelbaar onderwijs, en niet voor het hooger onderwijs? De minister kon geen anderen grond geven dan dat die bepaling is gemaakt zonder over haren zin na te denken. Hij kent de ware beweegreden niet, en weet er geen andere rekenschap van te geven dan deze dat hij die bij het hooger onderwijs reeds een graad bezit daaruit het regt ontleende om te doceren. De zin kan geweest zijn deze: al wie onderwijs geven wil moet een examen afleggen, maar voor het geven van hooger onderwijs kan men volstaan met een graad, hetzij van docter hetzij van kandidaat.

De minister komt nu tot eenige hoofdgrieven tegen het onderwerp. Men zegt er is geene definitie, geen criterium gegeven van het middelbaar onderwijs. Het ministerie dat een ministerie van beginselen is, heeft evenwel geene bepaling van het beginsel dezer wet gegeven. De minister acht die beschuldiging onjuist, waar het ontwerp in zijn geheel zoo duidelijk uitdrukt wat het wil en den aard en omvang van het middelbaar onderwijs opsomt. Anderen weder zeggen dat de omschrijving niet juist is; dat het ontwerp eenzijdig is en enkel een bijzonder soort van onderwijs regelt; dat het niets is dan een fragment van het *geheel* want dat het zich slechts bezig houdt met de regeling van het technisch en industrieel onderwijs; dat het eene afscheiding van standen huldigt, die niet meer ligt in den geest dezer eeuw. Deze bedenkingen, zegt de minister, zijn eene miskenning van den geest van 't ontwerp. Het is hier niet te doen om uitsluitend technisch onderwijs maar om bevordering der algemeene beschaving. Ik beweer, zegt hij, dat de algemeene strekking van het ontwerp is algemeene beschaving der burgerij. Welnu ik vraag het diegenen die zeggen dat het ontwerp te weinig regelt, wat ik daarin nog moest bijvoegen om dat doel van algemeene beschaving te bereiken? Welk ander stelsel had ik dan moeten voordragen? Wat ontbreekt er aan het ontwerp?

Een ander bezwaar was dat in 't ontwerp hadden behooren te worden opgenomen de latijnsche scholen; — maar dan zou het ontwerp twee ongelijke deelen zamenbinden; het zou uit twee deelen bestaan waarvan ieder behoort tot een ander geheel, tot eene andere reeks van onderwijs. — Nu zijn er leden die zeggen het middelbaar onderwijs is voorbereidend, het hooger onderwijs is eind-onderwijs. De minister acht dit eene woordspeling, eene willekeurige definitie. Naar zijn inzien is alle onderwijs voorbereidend, 't zij voor een volgend onderwijs, 't zij voor de maatschappij. Voor hoe velen toch is niet het lager onderwijs reeds eind-onderwijs; voor hoe velen weder is hooger onderwijs niet voldoende tot verdere wetenschappelijke ontwikkeling?

De minister beantwoordt alsnu den heer Storm van 's-Gravesande die bedenking had tegen het opnemen der polytechnische school onder het middelbaar onderwijs. Die spreker zal den minister toch zeker niet rangschikken onder wat hij noemt liefhebbers van geleerdheid in den zin door hem bedoeld. Maar toch moet de minister hem vragen of er dan niet werkelijk een zeker onderscheid bestaat tusschen geleerd en ander onderwijs, en moet dat verschil niet doen letten op onderscheid in aard en omvang van het te geven onderrigt? Het is ook niet de vraag waarom het, bij de deelneming aan het hooger onderwijs, persoonlijk te doen is; of het enkel strekt om tot titel of graad te geraken, om advokaat of doctor te worden. Maar het is te doen om het karakter van 't onderwijs aan de akademie, en dat is opleiding tot zelfstandige beoefening der wetenschap als wetenschap. En dit moet hij toch opmerken dat het akademisch onderwijs niet bestemd is om den advokaat als advokaat, maar om den regtsgeleerde te vormen. Bij het polytechnisch onderwijs is dat karakter anders. Als voorbeeld daarvan wijst hij op de studie van de krachten der natuur als wetenschap. Het polytechnisch onderrigt daarentegen heeft meer tot voorwerp en doel de studie van het gebruik, de toepassing dier krachten. En ligt daarin nu niet het verschil van de opleiding tot wis- en natuurkundige en van den ingenieur? Dit is het onderscheid, maar in die onderscheiding door hem aangewezen ligt niet de hoogere of lagere schatting van het eene onderrigt boven of beneden het andere.

Ook de heer van Lynden vroeg waarom in dit ontwerp de gymnasia niet zijn opgenomen? En de minister moet weder hierop antwoorden: omdat zij volgens dit ontwerp behooren tot eene geheel andere reeks van onderwijs. De latijnsche scholen kunnen niet worden georganizeerd dan in verband tot de universiteiten. Hij herhaalt het, wanneer wij de gymnasia zouden opnemen, zouden wij een tweeledig ontwerp, eene tweeslachtige regeling hebben. — Die spreker merkte nog aan dat alles strekt tot voorbereiding voor de polytechnische school. — Maar wat, vraagt de minister, wat is de geest van het ontwerp? Het stelt in de oprigting van burgerscholen en hoogere burgerscholen ter algemeene beschaving. Dat is de stam, en die stam loopt uit in onderscheidene takken, als de polytechnische en landbouwkundige scholen. Maar men moet die takken wel onderscheiden van den stam zelven.

Hiermede meent de minister voorloopig genoeg te hebben gezegd ter beantwoording der onderscheidene sprekers.

De heer *van Goltstein* is bijna huiverig nogmaals het woord te voeren. Hij deelt toch volkomen het gevoelen van den heer Groen, dat de tijd ter behandeling van dit ontwerp hoogst ongunstig is. De aandacht is toch meer op een ander punt gevestigd, namelijk op de koloniale kwestie. En nu moge men zeggen: dat is eene koloniale agitatie, maar men kan toch niet ontkennen dat die daadzaak bestaat. Wat is er toch van die koloniale agitatie? Er heeft eene veroordeeling plaats gehad van de koloniale staatkunde der Regering door de Eerste Kamer. Van Regeringswege is nu wel aan de Kamer gezegd: gij vergist u; gij wilt onze koloniale staatkunde goedkeuren en gij keurt ze af. Maar dit baatte niets. De veroordeeling werd uitgesproken. En nu komt het spreker voor dat, als de aandacht der vergadering noodwendig op dit punt gevestigd is, het dan op dit oogenblik geen tijd is om over het thans aanhangig onderwerp te spreken.

Spreker zal zich dus slechts tot eenige woorden bepalen. De minister zeide dat eenige sprekers verkeerden in een strijd van woorden. Maar naar sprekers inzien, kan de strijd tot dit enkel punt worden teruggebragt: beteekent de benaming van middelbaar onderwijs enkel *een* zeker soort van onderwijs, dan wel eene zekere afdeeling van het onderwijs in het algemeen. Dit laatste is de juiste opvatting der zaak, zooals blijkt uit de woorden der Grondwet. Nu zegt de minister wel, wat zou er dan nog meer moeten worden bijgevoegd. Maar spreker antwoordt, dat de scholen van dit ontwerp ten doel hebben een bijzonderen tak van onderwijs, en daarom strookt dit dan ook niet met het denkbeeld der Grondwet. Wat nu de latijnsche scholen betreft, zeide de minister, dat deze altijd een deel van het middelbaar onderwijs hebben uitgemaakt.

Spreker heeft echter gisteren reeds aangehaald het gevoelen van den heer van den Ende, die meende dat

die scholen verkeerdelijk tot middelbaar onderwijs waren gebragt. Maar zegt de minister, wat moet er dan in het ontwerp worden bijgevoegd om de scholen te doen strekken tot algemeene beschaving en verlichting. Spreker antwoordt, dan dat het onderwijs moet strekken tot verheffing van het gemoed, tot zuivering van den smaak, tot veredeling van het hart; en aan welke bron moet men zich daartoe laven? Aan de oude talen en letterkunde en dit wordt nu juist hier gemist. En die gemenvoeging zou ook zoo zonderling niet zijn, want in de eischen voor het onderwijs aan het gymnasium te 's Hage te geven, staat aan het hoofd de grieksche taal- en letterkunde enz.

Omtrent nog een punt heeft men de bepaling van art. 194 der Grondwet over het hoofd gezien. Daarin wordt gezegd: »Er wordt overal in het rijk van overheidswege voldoend openbaar lager onderwijs gegeven." Dit nu is een natuurlijk vooruitzigt. Maar daarbij bepaalt het zich ook. Dit strookt ook met het denkbeeld om veeleer aan partikulieren over te laten de zorg voor het middelbaar onderwijs. De Regering is ook in hare memorie van toelichting van dit denkbeeld uitgegaan. En nu wordt voorgesteld dat in elke gemeente boven de 10,000 zielen eene hoogere burgerschool moet worden opgerigt; dat er van rijkswege ook nog 15 zulke scholen zullen worden daargesteld, alsmede twee landbouwscholen en eene polytechnische school. Dus een overvloed van allerlei soort van openbaar middelbaar onderwijs, ten koste van het rijk en der gemeenten. Spreker gelooft nu niet dat dit in overeenstemming is met den geest der Grondwet, en hij acht dit ook in strijd met de bepaling, waarbij de inrigting der huishouding van de gemeenten aan de gemeentebesturen wordt vrijgelaten.

De heer *Storm van 's Gravesande* beantwoordt mede eenige opmerkingen van den minister en blijft bij zijn gisteren geuit gevoelen volharden.

De heer *van Heemstra* komt terug op zijn bezwaar, dat dit ontwerp slechts is een partiëlen maatregel, omdat het, zoo als het ligt, niet regelt het middelbaar onderwijs in zijn vollen omvang, maar enkel een gedeelte er van. Spreker blijft volhouden dat hier geene uitvoering plaats heeft in den geest der Grondwet, want hij meent dat de aard der zaak van het middelbaar onderwijs meer medebrengt dan enkel de oprigting eener industrie-school. Hij wenscht aan het hoofd van het ontwerp te hebben een beginsel, opdat als men het eenmaal over dat beginsel eens is, men dan kan vragen of het ontwerp daaraan voldoet. — De minister ontkent ook dat het ontwerp eenzijdig is, en dat het alleen het technisch onderwijs omvat. Maar spreker vraagt of dit beweren niet is eene *protestatio de actu contraria.* Hij vraagt toch als leter of dit niet geweest is het leidend denkbeeld van den zamensteller van dit ontwerp.

De minister heeft verder gevraagd: hoe zou ik nu de gymnasia bij deze wet kunnen regelen; dit hangt af van de regeling van het hooger onderwijs. Volkomen juist. Maar daarom had spreker dan ook van den minister gewenscht te vernemen zijne denkbeelden omtrent de regeling van het hooger onderwijs. Dan was men gerustgesteld. Spreker gelooft dat de latijnsche scholen en gymnasia ook tot het middelbaar onderwijs behooren. Toen is het onderwijs van rijkswege te geven, in drie trappen verdeeld: de eene trap is het einde; de andere het begin, en wat er tusschen ligt is het middelbaar onderwijs.

De heer *van Nispen van Sevenaer* toont uit de gewisselde stukken aan, dat men, bij gelegenheid der grondwetsherziening zeer goed wist wat onder middelbaar onderwijs is te begrijpen.

De *Minister van Binnenl. Zaken* beantwoordt nog de verschillende sprekers. Wat de opmerking betreft, dat dit onderwerp nu niet in behandeling had moeten komen, zegt hij dat het buiten zijn schuld is, dat een ontwerp van wet, in staat van wijzen gebragt, aan de orde wordt gesteld. Die orde toch kan worden verbroken door de aanneming eener motie van orde tot uitstel der beraadslagingen. De minister zal dan ook afwachten of zoodanige motie wordt voorgesteld.

De heer *Groen van Prinsterer* wil niet op alle punten terugkomen. Maar hij moet opkomen tegen het woord *agitatie*; in den zin zoo als het door den minister is gebezigd.

Hij erkent dat vele argumenten tegen het kabinet ingebragt, zouden kunnen worden teruggekaatst. Maar niemand zal ontkennen dat de koloniale politiek van dit kabinet eene geduchte nederlaag heeft geleden. En nu meende men dat het kabinet in dergelijk geval of had moeten aftreden, òf de Kamer ontbinden. Maar nu dit niet gedaan is, verkeeren wij nog in eene doorgaande ministeriele krisis, en daarom gelooft spreker dat de Minister niet het regt had om van agitatie te spreken in een ongunstigen zin, als een tak der wetgevende magt een afkeurend oordeel over een punt van regeringsbeleid heeft uitgesproken.

De minister van Binnenlandsche Zaken ontkent dat onze toestand door de koloniale kwestie wordt beheerscht omdat er eenig verschil door het koloniaal beleid bestaat, zonder dat er nog bepaalde punten waren aangegeven, en waaromtrent de diskussie slechts bij wijze van parlementaire konversatie is gevoerd; nu te zeggen dat onze geheele toestand, met voorbijzien onzer binnenlandsche positie, door de koloniale kwestie wordt beheerscht, — dat is onverantwoordelijk, en kan alleen gesproken zijn ten gevolge van agitatie. De minister ontkent ook dat het kabinet bij de Eerste Kamer een nederlaag heeft geleden. Maar dit alles is nu niet aan de orde. — De minister stapt dan ook van dit punt af en beantwoordt nog kortelijk eenige bedenkingen tegen de wet ingebragt.

De heer *van Lynden* zou niet nogmaals het woord hebben gevraagd, maar hij kan niet onbesproken laten hetgeen door den minister is gezegd over het gebeurde in de Eerste Kamer. De stemming toch, waarbij die Kamer de koloniale politiek van het kabinet heeft veroordeeld, is door den minister genoemd parlage, parlementaire konversatie. Spreker acht die uitdrukking weinig gepast, en de ontkentenis dat de koloniale politiek eene nederlaag zou hebben geleden, zou spreker, ware hij onbescheiden, kunnen bestempelen met het woord onbeschaamd; nu zal hij haar slechts *onverantwoordelijk* noemen.

De *minister van Binnenlandsche Zaken* zegt: Het is de vraag of de waardigheid van een minister het toelaat op dergelijke woorden als die zoo even gesproken zijn, te antwoorden. Maar nu die spreker gewaagd heeft van de Eerste Kamer, acht ik mij verpligt te doen opmerken, dat ik *niet* over de Eerste Kamer heb gesproken. Zoo er ooit iemand is geweest, die steeds aan de Eerste of andere Kamer de achting, haar verschuldigd, heeft gegeven, dan ben ik het. Met de woorden parlage, parlementaire konversatie bedoelde ik het karakter der behandeling van de koloniale aangelegenheden, niet nu, maar sedert langen tijd in de beide Kamers. Het waren algemeene diskussiën, die tot geene beslissing op punten of leiden konden. Men hield zich niet aan bepaalde punten.

Alsnu worden de algemeene beraadslagingen gesloten en komt in beraadslaging artikel 1, van dezen inhoud: »Tot het middelbaar onderwijs worden gerekend te behooren alle vakken welke volgens deze wet onderwezen worden aan de in haar genoemde scholen? — Door den heer *van Heemstra* is hierop een amendement voorgesteld, luidende: »Middelbaar onderwijs is de voortzetting van het lager en de voorbereiding voor het hooger onderwijs. Het wordt gegeven aan:

a latijnsche scholen en gymnasiën;
b Scholen ter voorbereiding voor militaire akademiën.
c Scholen voor landbouw, handel, zeevaart en industrie.

De heer *van Heemstra* licht zijn amendement nader toe. Hij meent dat uit den aard der zaak, zooals men 't in 1848 noemde, moet afgeleid worden wat onder middelbaar onderwijs moet worden verstaan. En daartoe strekt zijne definitie, in bovengenoemd amendement opgenomen.

De heer *Heemskerk Az.* heeft dit amendement met genoegen gezien, want daarin ligt het zwaartepunt der diskussie, en zoodoende kan men tot gemeen overleg komen. Hij is voor het amendement, behoudens eene ondergeschikte bedenking op het punt van redaktie. Spreker bestrijdt de argumenten in de Memorie van Beantwoording aangevoerd tegen de opname van een bepaald criterium of eene definitie van het middelbaar onderwijs. Hij ziet in dit ontwerp eene sterke protektie voor het industrieel onderwijs door zeer dure inrigtingen van staatswege en zeer lage schoolgelden. Kunstvlijt en volksvlijt zijn veel, maar niet alles: het humanitair onderwijs mag er niet bij achter liggen. Het amendement beveelt zich in velerlei opzigten aan boven het ontwerp.

De heer *Wintgens* staat stil bij de omschrijving en den omvang van het middelbaar onderwijs in dit ontwerp. Vele sprekers hebben gisteren reeds daartegen bezwaren geopperd, die hij deelt. Hij erkent dat de Regering vrij was om den omvang van het middelbaar onderwijs zoodanig te kiezen als het dien wilde, maar dan ook had hij zich voorgesteld dat dit ontwerp een hoofdgebrek zou herstellen in den bestaanden toestand van hetgeen tot dusverre onder middelbaar onderwijs behoord heeft. Ook hij is van oordeel dat eene juiste afbakening der verschillende onderdeelen van onderwijs ook moet gebaseerd zijn op den leeftijd, om langzamerhand den hoogsten trap van volksontwikkeling te bereiken. Hij meent dan ook dat de gymnasia behooren tot het middelbaar en niet tot het hooger onderwijs. Door de kracht der omstandigheden zal men er toe gebragt worden om de gymnasia als middelbare scholen te regelen. Spreker wenscht niets liever dan mede te werken tot verbetering der wet; want er is geen tak van onderwijs waaraan de natie meer behoefte heeft dan aan een goed geregeld middelbaar onderwijs. Hij juicht het ontwerp toe, ook als eene *conditio sine qua non* voor de industrie. Maar daarom wenscht hij deze wet te beschouwen als regelende het technisch onderwijs, en zou men nu niet kunnen rezerveren de regeling aan het klassiek middelbaar onderwijs tot op de regeling van het hooger onderwijs waartoe het de voorbereiding is? Hij deelt de beschouwing der Regering dat de gymnasia niet wel anders dan in verband tot het akademisch onderwijs kunnen worden geregeld. Wordt zoodanige rezerve in de wet opgenomen, dan vervallen zijne bezwaren en dan is hij tegen het amendement van Heemstra. Hij stelt dus op zijne beurt als amendement voor om achter art. 1 te voegen: »alsmede die welke moeten »dienen ter voorbereiding tot het hooger onderwijs. Het »onderwijs in de laatstgenoemde vakken wordt in zijn »verband tot het hooger onderwijs bij de daartoe be»trekkelijke wet geregeld."

De heer *Godefroi* heeft tegen deze wet slechts één hoofdbezwaar, maar als dat niet weggenomen wordt, moet hij tot zijn leedwezen aan dit ontwerp zijne stem weigeren. Hij zegt tot zijn leedwezen, want schoon hij niet de lofrede onderschrijven wil, gisteren door den heer Gulje gehouden, aarzelt hij niet te verklaren dat deze wet goeds, veel goeds bevat.

Sprekers bezwaar is een grondwettig bezwaar. Men kan in theorie twisten of de latijnsche school al of niet een eerste stap is op dit gebied van onderwijs, schoon hij moet opmerken, dat in het buitenland de kwestie is beslist tegen de strekking van het ontwerp; in die wetgevingen toch behooren zij tot het middelbaar onderwijs. Maar hij zal daarover niet twisten; zijn bezwaar is, zoo hij zeide, een grondwettig bezwaar. Art. 194 laat den wetgever geheel vrij in de regeling van het middelbaar onderwijs; daarin is geene beperking. Maar de Grondwet heeft de wetgever aan een band gelegd, en dat is: de voorwaarde van het onderzoek naar de bekwaamheid en zedelijkheid der onderwijzers. Daaraan moet de regeling voldoen, omdat de onderwijzer ook moet zijn opvoeder, paedagoog, die te gelijk hart en verstand ontwikkelen moet. Dat grondwettig voorschrift moet ten aanzien van het middelbaar baar onderwijs opgevolgd worden. Uit de stukken bij de grondwetsherziening blijkt wel niet bepaald, maar toch het denkbeeld dringt daarin door, dat de leerlingen der gymnasiën schoolkinderen zijn. En nu is alleen de vraag, of diezelfde *ratio legis*, die het onderzoek naar bekwaamheid en zedelijkheid noodig maakt voor middelbaar onderwijs, toepasselijk is op de leerlingen der latijnsche scholen. En die vraag moet hij bevestigend beantwoorden. Hij staaft dit zijn gevoelen door het rapport der kommissie van 1848 over het hooger onderwijs en met het artikel in de *Gids* over de gymnasiën en de paedagogiek. Met het oog op den twaalfjarigen leeftijd op de eerste afdeeling der gymnasiën is er een waarborg noodig voor zedelijkheid en bekwaamheid van den onderwijzer, die aldaar tevens opvoeder moet zijn. Dat bezwaar belet hem de wet aan te nemen, tenzij het amendement-Wintgens daarin opgenomen worde, dat de kwestie over de latijnsche scholen, enz. afsnijdt door hare overbrenging naar eene andere wet.

Morgen voortzetting der diskussiën.

Amsterdam, bij C. L. van Langenhuysen, Drukker en Uitgever.